

Hanna Toijala

2012

SOSIAALINEN MEDIA
TYÖSSÄOPPIMISEN YHTEYDENPIDOSSA

- opettajat kokeilijoina ja kehittäjinä

Opinnäytetyö

Ammatillinen opettajankoulutus

2012

Hanna Toijala

Työn nimi	Sosiaalinen media työssäoppimisen yhteydenpidossa - opettajat kokeilijoina ja kehittäjinä
Tekijä	Hanna Toijala
Ohjaaja	Tauno Tertsunen
Hyväksytty	11. 4.2012__
Hyväksyjä	Tauno Tertsunen

Tekijä	Hanna Toijala	Vuosi 2012
Työn nimi	Sosiaalinen media työssäoppimisen yhteydenpidossa - opettajat kokeilijoina ja kehittäjinä	

TIIVISTELMÄ

Tutkimus tarkastelee sosiaalisen median hyödyntämistä yhteydenpidossa opettajan ja opiskelijoiden välillä työssäoppimisessa. Tutkimuksessa haetaan sekä sosiaalisen median palvelujen käyttötapoja että käytön edellytyksiä. Toimintatutkimuksen kehittämistehtävä kiinnittyy oppilaitoksessa meneillään olevaan työssäoppimisen käytäntöjä kehittävään projektiin, jonka puitteissa ammatillisen koulutuksen opettajat kokeilevat valitsemaansa palvelua opiskelijoiden kanssa.

Kehittämistyötä johtaa tutkija, oppilaitoksen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnittelija. Opettajaryhmän säännöllisissä tapaamisissa perehdytään tutkittavaan aiheeseen ja annetaan vertaistukea pyrkien yhdessä ratkaisemaan esiin nousevia kysymyksiä. Tiedonhankintamenetelminä ovat tutkijan osallistuva havainnointi ja puolistrukturoitu kysely opettajille. Tulokset perustuvat tutkijan aineistosta tekemään tulkintaan ja sisällönanalyysiin.

Tutkimus vahvistaa tutkijan ennako-oletusta, että sosiaalinen media tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia joustavaan ja oikea-aikaiseen yhteydenpitoon sekä yksittäisen opiskelijan että koko opiskelijaryhmän välillä. Samalla tutkimus kuitenkin antaa viitteitä siitä, että laajamittaiselle sosiaalisen median opetuskäytölle ei ole vielä riittäviä edellytyksiä. Kehitettävää on sekä asenteissa että osaamisessa niin opettajilla kuin opiskelijoillakin.

Tutkimus osoittaa, että uuden sosiaalisen median palvelujen opetuskäytön kehittäminen vaatii opettajalta innostuksen lisäksi hyvää tieto- ja viestintätekniikan osaamista mutta myös mahdollisuutta sitoutua, eli resurssia kehittämistyölle. Yhteistyö muiden opettajien ja asiantuntijoiden kanssa tukee hyvin opettajan oman osaamisen mutta samalla myös oppilaitoksen verkko-opetuksen kehittämistä.

Asiasanat

Sosiaalinen media, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö, ammatillinen koulutus, työssäoppiminen, työssä oppiminen, yhteydenpito, vuorovaikutus, toimintatutkimus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TAVOITE JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	3
3 KESKEISET KÄSITTEET	4
3.1 Sosiaalinen media.....	4
3.2 Työssäoppiminen	5
3.3 Yhteydenpito.....	6
4 VIITEKEHYS.....	7
5 TUTKIMUSONGELMAT	8
6 TOIMINTATUTKIMUS.....	9
7 TIEDONHANKINTA JA TOTEUTUS.....	10
8 TULOKSET.....	12
8.1 Tulokset opettajien sosiaalisen median käyttötavoista.....	12
8.2 Tulokset sosiaalisen median käytön edellytyksistä.....	13
9 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	14
9.1 Johtopäätökset opettajien sosiaalisen median käyttötavoista	14
9.2 Johtopäätökset opettajien sosiaalisen median käytön edellytyksistä	15
10 POHDINTA.....	16
10.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia.....	16
10.2 Jatkotutkimusaiheita	17
10.3 Sosiaalisen median opetuskäytön tulevaisuus	17
LÄHTEET	19
Liite 1	Top4-projekti 1.2.2010
Liite 2	Top4-projekti I Opettajien tapaaminen
Liite 3	Top4-toimintasuunnitelma
Liite 4	Sosiaalinen media työssäoppimisen ohjauksessa
Liite 5	Kysely opettajille kokeilujen jälkeen
Liite 6	Tutkimuksen tulokset, johtopäätökset ja opettajien kokeilut

1 JOHDANTO

Internet ja sosiaalisen median palvelut ovat jo olennainen osa paitsi nuorten myös yhä enemmän kaiken ikäisten arkea. Sosiaalinen media saavuttaa ja myös kourkuttaa yhä useamman meistä. Suosion syynä tuntuu olevan se, että sosiaalinen media vastaa hyvin sosiaalisiin tarpeisiimme pitää yhteyttä ja kokea yhteenkuuluvuutta – ajasta ja paikasta riippumatta. Se mahdollistaa sekä itse että yhdessä tekemisen, muiden kuuntelemisen ja kuulluksi tulemisen, asioiden saamisen ja muille jakamisen. Uusien virikkeiden jatkuva virta ja uuden oppiminen, oivaltamisen ja onnistumisen kautta mielihyvän kokeminen motivoi ja aktivoi useimpia meitä. Matikainen (2011, 26) kuvaa sosiaalisen median käytön syitä, joista tärkeimpänä ovat sosiaaliset motiivit eli haluamme olla vuorovaikutuksessa, jakaa ja keskustella.

Internetin käyttäjinä suomalaiset ovat lähellä Euroopan kärkeä. Käyttäjiä on jo 89 prosenttia, joista päivittäin internetiä käyttää kolme neljästä. (Tilastokeskus 2011.) Suurin ero ikäluokkien välillä on sosiaalisen median käytössä (Matikainen 2011; Tilastokeskus 2010). Nuorista lähes jokainen kuuluu jo useampaan sosiaalisen median yhteisöön (Noppari & Uusitalo 2011, 142–143). Kaikista suomalaisista sosiaalisen median yhteisöihin on rekisteröitynyt 42 prosenttia (Tilastokeskus 2010).

Sosiaalinen media liitetään ennen kaikkea vapaa-aikaan mutta sen tarjoamia mahdollisuuksia sovelletaan jo monin tavoin työ- ja elinkeinoelämässä ja julkisissa palveluissa. Nuorilla on Nopparin ja Uusitalon (2011, 142) mukaan useita rinnakkaisia verkostoja ja sosiaalisen median yhteisöjä, joita käytetään erilaisiin käyttötarpeisiin. Matikainen (2011, 26) kuvaa nuorten verkon käytön olevan monimuotoista ja ennen kaikkea sosiaalista, vanhemmilla sukupolvilla se on enemmän uutisten kulutusta ja tiedon hakemista. Tässä tutkimuksessa sosiaalista mediaa kokeillaan ja sovelletaan opetuskäyttöön.

Toimittuani kymmenen vuoden ajan tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön suunnittelijana monialaisessa ammatillisessa oppilaitoksessa, olen nähnyt verkko-opetuksen kehityksen sen ensiaskeleista lähtien. Nykyisin moni opettaja osaa jo hyödyntää perinteisiä verkko-opetuksen työvälineitä, joista tärkein on oppilaitoksen hallinnoima verkko-oppimisympäristö Moodle. Sitä käytetään ennen kaikkea lähiopetuksen tukena mutta myös etäopiskeluun esimerkiksi työssäoppimisessa. Oppimisympäristön käyttö vaihtelee opettajasta, koulutusalaan ja kohderyhmästä riippuen. Usein opettaja kokoaa salanasuoratuille ryhmäkohtaiselle verkkokurssille työssäoppimiseen liittyvät materiaalit. Opiskelijat pitävät henkilökohtaista oppimispäiväkirjaa, johon opettajalla on pääsy. Keskustelualetta käytetään tiedottamiseen.

Moodle mahdollistaa myös opiskelijalähtoisempiä ja yhteisöllisempiä toimintatapoja, joita osa opettajista jo hyödyntää. Keskustelualetalle voidaan rakentaa työssäoppimisjakson vaiheisiin teemoitettuja oppimistehtäviä. Keskusteluteemat voidaan laatia enakkoon opettajan toimesta tai yhdessä opiskelijoiden kanssa. Oppimispäiväkirjat voidaan siirtää keskustelualetalle kokemusten jakamiseksi ja vertaisoppimisen mahdollistamiseksi.

Suunnittelijana toimin opettajien tukihenkilönä ja kouluttajana sekä oppilaitoksen hallinnoimien verkko-oppimiseen tarkoitettujen palvelujen ja järjestelmien pääkäyttäjänä. Ohjaan päivittäin opettajia eritasoisissa teknisissä ja pedagogisissa kysymyksissä. Olen asiantuntijana mukana erilaisissa kehittämishankkeissa ja -tehtävissä. Teknologian jatkuva kehittyminen edellyttää oman osaamisen säännöllistä päivittämistä. Kouluttautumisen ja omaehtoisen perehtymisen rinnalle parhaiksi oppimisympäristöiksi ovat viime vuosina nousseet sosiaalisessa mediassa toimivat asiantuntija- ja vertaisverkostot, joissa kokemuksia ja osaamista jaetaan auliisti ja avoimesti aktiivisten opettajien, hanketoimijoiden ja muiden asiantuntijoiden kesken.

Vuosien kokemus on osoittanut, että tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön kehittämiseen tarvitaan pitkäjänteistä yhteistyötä opettajien kanssa. Ideoita on hyvä testata heti käytännössä, opetuksen arjessa. Opetushallituksen rahoittamat kehittämishankkeet tarjoavat hyvät puitteet ja resurssit kehittämistyölle mutta viime kädessä onnistumisen edellytyksenä ovat innostuneet ja osaavat, uuden oppimiseen halukkaat ja yhteiseen työskentelyyn sitoutuvat ihmiset. Hankkeista syntyy hyviä käytäntöjä, joiden edelleen hyödyntämisen suhteen avainasemassa ovat opettajien lisäksi oppilaitoksen johto ja esimiehet.

Monissa verkko-yhteisöissä jaetaan kokemuksia ja ajatuksia siitä, kuinka tieto- ja viestintäteknikka ja viime aikoina erityisesti mobiilisti käytettävä teknologia yhdistettynä sosiaaliseen mediaan voivat uudistaa opetusta ja oppimista (esim. Sometu; Vinkkiverkko; Tieto- ja viestintäteknikka opetuksessa/ICT in Education; Tablet-laitteet opetuksessa). Kansallinen tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön suunnitelma (2010) sanoo tieto- ja viestintäteknikan avulla opetuksesta saatavan positiivista, motivoivaa, kannustavaa ja ymmärrystä tukevaa. Uskon niin ikään, että mobiililaitteet voivat tuoda oppimisen ohjaukseen joustavuutta ja oikea-aikaisuutta. Ajattelen myös, että sosiaalinen media voi lisätä opetuksen opiskelijalähtöisyyttä. Tutkimuksessa lähdän testaamaan myönteisiä ennako-oletuksiani. Tutkimusmatkalle pyydän kokemukseni mukaan parhaat asiantuntijat ja vertaisoppijat, ammatilliset opettajat.

2 TAVOITE JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten keväällä 2010 tarjolla olevat sosiaalisen median palvelut yhteydenpitoon soveltuvat. Aiheen tarkastelu on rajattu opettajan ja opiskelijan ja/tai opiskelijaryhmän väliseen kanssakäymiseen työssäoppimisen aikana. Tuloksissa on tarkoitus kuvata palvelujen käyttöä ja arvioida käytön edellytyksiä.

Tutkimuksen lähtökohtana on ennako-oletus, että sosiaalinen media voi tarjota uudenlaisia työvälineitä ja toimintatapoja työssäoppimisen aikaiseen yhteydenpitoon. Tutkimustietoa opettajien sosiaalisen median opetuskäytöstä on keväällä 2010 vielä vähän. Pohjavirta, Sundström-Pullinen ja Wickman-Viitala (2009) ovat selvittäneet opettajien ja opiskelijoiden asenteita ja valmiuksia sosiaalisen median käyttöön ja tulokset osoittavat, että asia on vielä kaikille uusi ja vaatii harjoittelua. Tiedän osalla opettajista olevan jo jonkin verran kokemusta mutta kokemuksia ei ole kartoitettu eikä kerätty. Lisätietoa siis kaivataan opettajien ohjaukseen ja oppilaitoksen tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön kehittämiseen.

Osa opettajista on innokkaita opetuksensa kehittäjiä. He haluavat ottaa käyttöön uutta teknologiaa, sovelluksia ja menetelmiä. Hyviä käytäntöjä kannattaa etsiä yhdessä, jolloin opettajien ja muiden asiantuntijoiden tietämys hedelmällisesti yhdistyy. Kun mukana on opettajia ja opiskelijoita, suunnitelmia arvioidaan koko prosessin ajan - opettaja haluaa kehittää vain opetuksen arjessa toimivaa.

Tavoitteellista yhteistyötä on saatu tehdä jo vuosikymmenen ajan Opetushallituksen rahoittamissa verkko-opetuksen kehittämishankkeissa. Yksi tällainen, Top4-projekti, on alkamassa oppilaitoksesamme ja olen siinä mukana asiantuntijana (liite 1). Olen ollut mukana hankehakemuksen kirjoittamisessa sekä tavoitteiden määrittelyssä, joten tavoitteet soveltuvat hyvin opettajaopintojeni opinnäytetyöhön. Koska kyse on kehittämishankkeesta, sitä on luontevaa lähestyä toimintatutkimuksen keinoin. Olen sekä tutkijan että projektin toimijan roolissa, samoin mukaan pyydetty yhdeksän (9) ammatillista opettajaa. Projektipäällikkönä toimii yksi oppilaitoksen koulutusjohtajista.

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Sosiaalinen media

Sanapari sosiaalinen media ei taivu yksiselitteisesti määriteltäväksi. Erkkola (2008, 87) sanoo, että kyseessä on ensisijaisesti abstrakti ilmiö, ei konkreettinen asia. Sosiaalista mediaa voidaan määritellä sen luonnetta ja toimintatapaa kuvaavilla ominaispiirteillä kuten yhteisöllinen, yksilöllinen, käyttäjälähtöinen, muokattava, vuorovaikutteinen, demokraattinen, avoin, jakamiseen perustuva, vapaaehtoinen, dynaaminen, reaaliaikainen, hallitsematon, globaali, lokaali, syndikoitava ja internetiä hyödyntävä. Edellytyksinä sosiaaliselle medialle voidaan pitää yhteisöä, sisältöä ja teknologioita. (Erkkola 2008, 81.) Yhteisö luo sisältöä, joka on heille itselleen merkityksellistä. Sosiaalinen-sana tarkoittaa vain ja ainoastaan sitä, että sisältö on tuotettu joukkovoimalla yhdessä. (Korpi 2010, 6.)

Seuraavat sosiaalisen median määritelmät ovat samansuuntaisia vaikka niissä painotetaan hieman eri asioita ja näkökulmia:

- Sosiaalinen media on teknologiasidonnainen rakenteinen **prosessi**, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta. (Erkkola, 2008, 86.)
- Sosiaalinen media on tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä **viestinnän muoto**, jossa käsitellään vuorovaikutteisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä ja luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita. (Sanastokeskus 2010.)
- Sosiaalisella medialla tarkoitetaan **verkkoviestintäympäristöjä**, joissa jokaisella käyttäjällä tai käyttäjäryhmällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällöntuottaja tiedon vastaanottajana olon lisäksi. (Wikipedia n.d.)
- **Julkinen sivusto**, joka on helposti yleisön saatavilla luettavaksi ja osallistuttavaksi on sosiaalinen media. Sivustolla on oltava tietoa, joka hyödyttää lukijoita ja johon he voivat tuoda lisäarvoa osallistumalla keskusteluun, joko kommentoimalla muiden tuottamaa sisältöä tai tuottamalla oma sisältöyksikkönsä ja sallimalla sen kommentointi. (Korpi 2010, 7–8.)
- Ollakseen sosiaalista mediaa, palvelun tai konseptin tulee tukea ja edistää **käyttäjien** osallistumista (participation), omistajuutta (ownership) ja läsnäoloa (presence) ja erityisesti saada käyttäjissä aikaan tunnetta näistä. Neljänneksi voidaan puhua myös käyttäjien toimijuudesta (agency). (Salavuo 2010.)

Sosiaalisen median seurauksena verkko on noussut viestinnän ensisijaiseksi työkaluksi. Muita seurauksia ovat demokratiakehitys, tekijyyden ja median murros sekä uusien virtuaalisten yhteisöjen synty. Sosiaalisen median merkitys tulee korostumaan yksilön, yhteisön, organisaatioiden ja yhteiskunnan tasoilla. Roolia muutosvoimana ei tulisi sivuttaa, vaan valjastaa se menestystekijäksi niin taloudellisessa kuin yhteisöllisessä toiminnassa. (Erkkola 2008, 81–82, 87.)

Syitä sosiaalisen median suosiolle ja käytölle on varmasti useita. Matikaisen (2011, 26) mukaan syyt ovat ennen kaikkea sosiaalisia: jakaminen, toisten tapaaminen, muiden käyttäjien kirjoitusten lukeminen sekä vapaus julkaista omia tuotoksia. Noppari ja Uusitalo (2011, 143–144) sanovat sosiaalisen median yhteisöjen mahdollistavan nuorille kaverisuhteiden ylläpidon ja syventämisen mutta tarjoavan mahdollisuuden myös lähipiiristä irrottautumiseen. Kuvavalintojen ja tekstien kautta nuori esiintyy ystävällisen, tehdyt valinnat kertovat kuka hän oikeasti on ja millainen hän haluaisi olla (Noppari & Uusitalo 2011, 144).

3.2 Työssäoppiminen

Työssäoppimisesta käytetään ammatillisessa koulutuksessa useampia termejä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa termi on **työssäoppiminen**, tutkintotavoitteisessa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa **työssä oppiminen** ja esimerkiksi aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa se on **työelämäjakso**. Tässä tutkimuksessa opettajat edustavat näitä kaikkia mutta terminä käytetään yhteisesti työssäoppimista.

Tutkintotavoitteisessa koulutuksessa työssäoppiminen on tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Opiskelija oppii työpaikalla osan tutkintoon kuuluvasta ammattitaidosta sekä saa yleisiä valmiuksia työelämää ja elinikäistä oppimista varten. (Opetushallitus 2006, 61.) Työssäoppimisessa on kyse oppimisympäristön laajentamisesta työpaikoille. Oppilaitoksessa ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen täydentävät toisiaan tutkinnon tavoitteiden saavuttamisessa. (Opetushallitus 2002, 6.) Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa ja siitä työssäoppimisen osuus on vähintään 20 opintoviikkoa (Opetushallitus 2002, 5). Tutkinnot voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona (Opetushallitus 2006, 12).

Työssäoppimisen laadukas toteuttaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen välillä (Opetushallitus 2002, 3). Koulutuksen järjestäjällä on merkittävä osuus työssäoppimisen kehittämisessä. Sen tehtävänä on varmistaa laatua, syventää työelämäosaamista ja yhteistyötä työpaikkojen kanssa. (Opetushallitus 2006, 62.) Työssäoppiminen on yhtä aikaa sekä työn että ammatillisen koulutuksen kehittämistä (Opetushallitus 2002, 19).

Opettajalla on viime kädessä vastuu kokonaisuudesta. Opettajan tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa työssäoppimisjaksot yhteistyössä työpaikkaohjaajan ja opiskelijan kanssa sekä huolehtia riittävästä tiedottamisesta osapuolten välillä (Opetushallitus 2002, 12). Oppijan kannalta työssäoppiminen tukee ammatillisten taitojen oppimista ja työelämäyhteyksien syntyä. Samalla opitaan työelämässä tarvittavia keskeisiä taitoja, kuten kykyä itsenäiseen ja nopeaan päätöksentekoon, aktiivista otetta työhön ja oppimista jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä (Oppimishallitus 2002, 19). Opettajat ovat lisäksi kokeneet, että työssäoppiminen antaa entistä paremman mahdollisuuden opiskelijoiden yksilölliseen huomioimiseen (Opetushallitus 2002, 10).

3.3 Yhteydenpito

Tutkimuksessa tarkastellaan opettajan ja opiskelijan välistä työssäoppimisen aikaista viestintää sosiaalisessa mediassa. Tutkimukseen valitun käsitteen **yhteydenpidon** on tarkoitus kattaa mahdollisimman laajasti opettajan ja opiskelijan/opiskelijaryhmän sosiaalisessa mediassa tapahtuva vuorovaikutus. Yhteydenpidossa voi yhtä lailla olla kyse opettajan ajoittamasta ja suunnittelemasta oppimisen ohjauksesta ja oppimisen arvioinnista kuin kevyemmästä, matalan kynnyksen spontaanista viestittelystä ja kuulumisten vaihdosta.

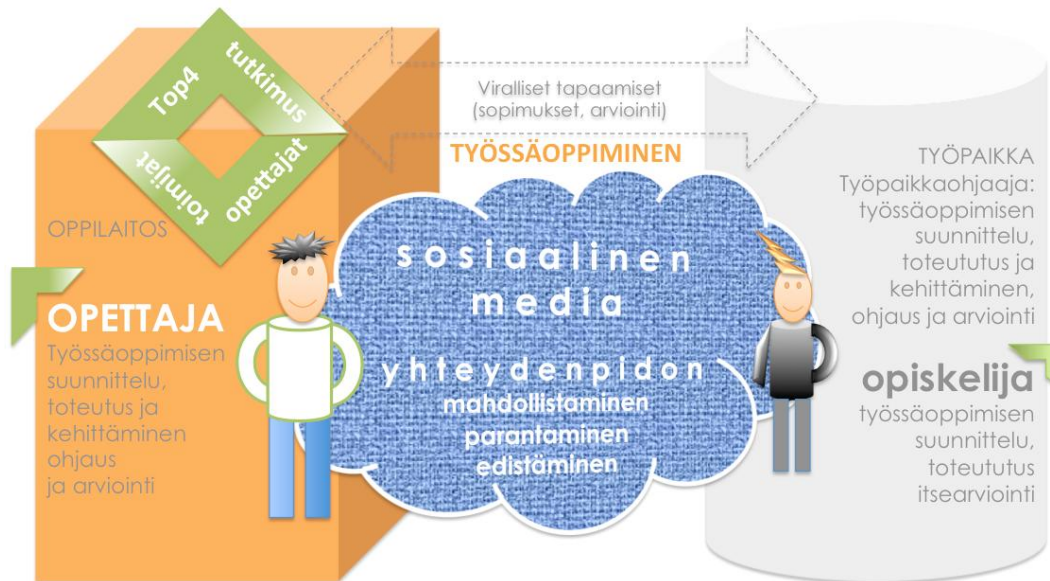
Ennako-oletuksena on, että sosiaalinen media voisi tuoda kanssakäymiseen jotain uutta ja hyödyllistä, joka ei ole perinteisemmillä yhteydenpidon välineillä kuten puhelimella ja sähköpostilla ollut joko mahdollista tai ajankäytön kannalta mielekäästä. Vuorovaikutuksen määrä ja laatu ovat keskeisiä tekijöitä erityisesti opiskeltaessa verkossa. Hietämäki, Páfs, Tammenpää ja Torppa (2008, 41–43) havaitsivat verkko-opiskelun ongelmien johtuvan ennen kaikkea vuorovaikutuksen vähäisyydestä opettajan ja opiskelijan välillä.

Viestintä voi olla synkronista, jolloin osallistujat ovat samaan aikaan viestimen ääressä. Puhelin on esimerkki perinteisestä synkronisesta viestimestä. Sosiaalisessa mediassa viestitään synkronisesti pikaviestimissä, joissa kirjoitetaan chatissa tai puhutaan internet- eli voip-puhelussa (engl. Voice-over-IP). Asynkronisessa viestinnässä osapuolten ei tarvitse olla samaan aikaan tavoitettavissa vaan viestit voi lukea myöhemmin. Esimerkkinä perinteisistä asynkronisista viestimistä sähköposti ja tekstiviestit, sosiaalisen median palveluista erilaiset keskustelufoorumit mutta myös blogit ja wikit. (Kalliala & Toikkanen 2012, 52–53)

4 VIITEKEHYS

Ammatillisen koulutuksen työssäoppiminen tarjoaa luontevan kontekstin tutkimukselle, jossa tarkastellaan sosiaalista mediaa opettajan ja opiskelijoiden välisen yhteydenpidon välineenä. Tutkimuksessa hyödynnetään oppilaitoksessa meneillään olevaa projektia (liite 1), jonka tavoitteeseen, työssäoppimisen käytäntöjen kehittämiseen, pyritään yhdeksän (9) eri alaja edustavan opettajan kanssa. Kukin opettaja kokeilee valitsemaansa sosiaalisen median palvelua työssäoppimisjaksonsa aikana.

Tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalisen median hyödyntämistä kaikkinaisessa työssäoppimisen aikaisessa yhteydenpidossa. Ennako-oletuksena on, että sosiaalinen media mahdollistaa aiempaa paremmin ajan ja paikan suhteen joustavan ja tasavertaisemman yhteydenpidon opettajan ja opiskelijan/opiskelijaryhmän välillä. Toisaalta sosiaalisen median opetuskäyttö on vielä uusi asia. Pohjavirran ym. (2009, 57, 63–64) mukaan se herättää monissa opettajissa ristiriitaisia tunteita ja opiskelijoita lähinnä hämmentää ajatus sosiaalisen median yksityisminän ja opiskeluminän sekoittamisesta.

KUVA 1 Viitekehys: Sosiaalisen median hyödyntäminen työssäoppimisen aikaisessa yhteydenpidossa

Työssäoppimisjaksolla opettaja on yleensä fyysisesti eri paikassa kuin opiskelijat. Muutamilla käynneillään työpaikalla hän tapaa yksittäisen opiskelijan ja työpaikkaohjaajan. Tapaamisissa muun muassa allekirjoitetaan viralliset sopimukset, laaditaan opiskelijan työssäoppimisen suunnitelma ja käydään arviointikeskustelu opettajan, opiskelijan ja työpaikkaohjaajan kesken (Opetushallitus 2002, 6–7; Opetushallitus 2006, 61–62).

Työssäoppimisjakson aikana tehtävä oppimisen arviointi, opettajan ja työpaikkaohjaajan opiskelijalle antama palaute, on oppimisen kannalta tärkeää. Oppimisen arvioinnin tehtävänä on motivoida, ohjata ja kannustaa opiskelijaa opintojen aikana ja sitä tulee tehdä koko oppimisprosessin ajan (Opetushallitus 2008, 4). Oppimisen arvioinnin tavoitteena on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktivoivia menetelmiä, joilla tuetaan tavoitteiden saavuttamista sekä kehitetään itsearviointitaitoa. (Opetushallitus 2008, 11.)

Jotta oppimista voitaisiin arvioida, tulee oppimisprosessia jollain tavoin dokumentoida. Verkko-oppimisalustoja on jo pitkään hyödynnetty oppimisprosessin näkyväksi tekemisessä mutta tämä on tapahtunut pääasiassa opettajan ehdoilla ja hallinnoimana. Yksi keskeinen työssäoppimisen aikainen tehtävä on oppimispäiväkirja, johon opiskelija voi sisällyttää halutusti oppimiaan asioita, heränneitä kysymyksiä, suunnitelmia, ongelmakohtia ja muuta omaa pohdintaa (Opetushallitus 2008, 47). Jotta oppimispäiväkirjasta on hyötyä oppimisen arvioinnissa, on sen oltava helposti koko ajan opettajan luettavissa ja kommentoitavissa, esimerkiksi verkko-oppimisalustalla.

Jos oppimispäiväkirja-tehtävässä halutaan mahdollistaa myös vertaisoppiminen, tulee kokemukset jakaa opettajan lisäksi myös muille opiskelijoille. Teknologia tuo oppimisen arviointiin uusia luovuutta ja yhteistyötä tukevia mahdollisuuksia (Kansallinen tieto- ja viestintätekniikan opetus- ja käytön suunnitelma 2010, 9). Jos oppimispäiväkirjaa ryhdytään pitämään sosiaalisen median palvelussa kuten julkisessa blogissa, mahdollisten lukijoiden ja palautteen antajien määrä kasvaa entisestään.

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen ennakko-oletuksena on, että sosiaalinen media voi parhaimmillaan mahdollistaa, parantaa ja edistää työssäoppimisen aikaista opettajan ja opiskelijan välistä yhteydenpitoa (KUVA 1, s. 7). Tutkimusongelmana on selvittää sosiaalisen median käyttötapoja sekä edellytyksiä näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Tutkimuskysymyksiä on kaksi.

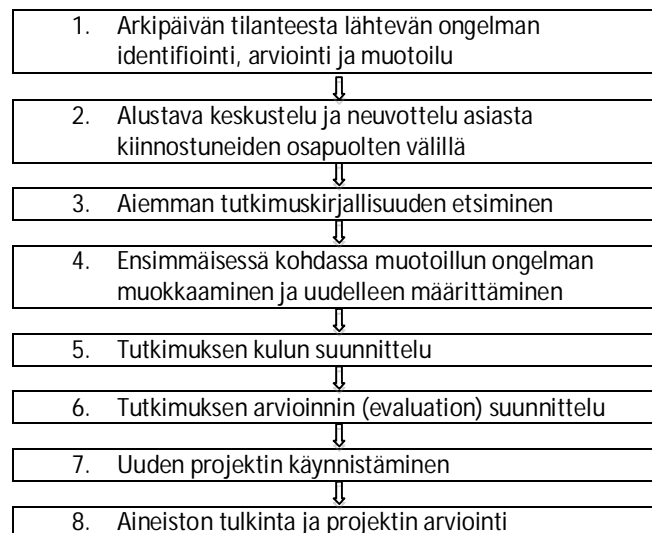
1. Millä tavalla opettaja valitsemaansa sosiaalisen median palvelua työssäoppimisen aikaisessa yhteydenpidossa käyttää?
2. Mitä edellytyksiä sosiaalisen median käytölle on yhteydenpidon välineenä työssäoppimisessa?

6 TOIMINTATUTKIMUS

Tutkimus toteutetaan kehittäväällä tutkimusotteella toimintatutkimuksena. Metsämuuronen (2009, 234) kuvaa toimintatutkimuksen (Action Research) olevan tilanteeseen sidottua (Situational), yhteistyötä vaativaa (Collaborative), osallistuvaa (Participatory) ja itseään tarkkailevaa (Self-evaluative). Toimintatutkimus tehdään yleensä usean ihmisen yhteistyönä ja tutkijan tukemana (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 33). Tutkijan pitkäaikainen työkokemus suunnittelijana antaa hyvän lähtökohdan toimintatutkimuksen toteuttamiseen (s. 1–2). Top4-projekti taas luo tutkimukselle hyvät puitteet antaen opettajille resursseja kehittämistoimintaan (liite 1).

Toimintatutkimus on arkielämään liittyvää tieteellistä toimintaa ja ammatillinen oppimisprosessi, joka saa alkunsa tietyistä käytännön ongelmista (Syrjälä ym. 1994, 30–31). Toimintatutkimus on nähty lupaavana keinona saada aikaan todellista muutosta (Syrjälä ym. 1994, 35). Prosessin aikana osallistujat oppivat näkemään mahdollisuutensa muutosten aikaansaajina (Syrjälä ym. 1994, 37–38).

Toimintatutkimuksen tavoitteena ei ole järjestää kentällä ulkopuolisen suunnittelemaa muutosta vaan aktivoida toimijoita oman työnsä analyysiin ja kehittämiseen. Päämääränä on ongelmien tiedostaminen ja tilanteen muuttaminen siten, että tutkimuksesta muodostuu yhteinen oppimisprosessi. (Syrjälä ym. 1994, 35.) Reflektio on onnistuneimmillaan ryhmässä tapahtuvaa ongelmanratkaisua (Syrjälä ym. 1994, 37). Toimintatutkimus muotoutuu avoimeksi ja joustavaksi prosessiksi, jonka aikana pyritään parantamaan toiminnan laatua tietyssä tilanteessa. Käytännössä toimintatutkimus etenee vaiheittaisena prosessina, jossa edetään keskustelun ja pohdinnan kautta muutoksiin käytännössä, joita havainnoidaan ja arvioidaan sekä muutetaan saatujen kokemusten perusteella. (Syrjälä ym. 1994, 39.)

KUVA 2 Toimintatutkimuksen kulku (Metsämuuronen 2009, 237; mukaellen Cohen ja Manion 1995)

7 TIEDONHANKINTA JA TOTEUTUS

Tutkimusaihetta tarkastellaan yksittäisen opettajan näkökulmasta hänen kokemustensa kautta mutta kehittämistyötä tehdään ryhmässä oppilaitoksessa meneillään olevan Opetushallituksen rahoittaman Top4-projektin puitteissa (liite 1). Suunnittelija, tutkija, osallistuu kehittämistyöhön opettajien kanssa. Syrjälä ym. (1994, 30–31) sanovat, että toimintatutkimus ei ole yhtenäinen tutkimustraditio eikä sitä voida erottaa siinä käytettyjen tekniikoiden perusteella muista laadullisista lähestymistavoista.

Tutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä on osallistuva havainnointi, jota tutkija tekee ennen kaikkea Top4-projektin seitsemässä (7) opettajien yhteisessä tapaamisessa. Osaa yhdeksästä (9) opettajasta tutkija tapaa suunnittelijana muutoinkin joko sattumalta tai vieriohjauksissa, joita tapaamisia hän hyödyntää myös aiheesta keskusteluun. Tutkija laatii koosteen hankkimansa tiedon ja keskustelujen pohjalta (liite 4), kirjoittaa muistiot yhteisistä tapaamisista ja kokoaa dokumentit henkilöstön yhteiseen wikiin, jossa ne ovat opettajien katsottavissa. Kokeilujen päätyttyä opettajien kokemuksia selvitetään puolistrukturoidulla kyselyllä (liite 5). Linnansaaren (2004, 117) mukaan toimintatutkimuksesta syntyy usein mittava tutkimusaineisto, josta raporttiin on tärkeintä tuoda näkyviin uusi tieto, se oppiminen, jota erityisesti tutkijassa mutta myös organisaatiossa on tapahtunut.

Tutkimuksen aikataulu ja toteutus on kuvattu taulukossa (taulukko 1). Tutkimus etenee Metsämuurosen (2009, 237) nimeämien toimintatutkimukselle tyypillisten vaiheiden mukaisesti (s. 9).

TAULUKKO 1 Tutkimuksen toteutus, aikataulu ja vaiheet

Ajankohta	Toimintatutkimuksen vaihe	Tutkimuksen toteutus
1/2010	1 Arkipäivän tilanteesta lähtevän ongelman identifiointi, arviointi ja muotoilu	<ul style="list-style-type: none"> Somen opetuskäyttö noussut ajankohtaiseksi aiheeksi; hyviä käytäntöjä ja opettajien kokemuksia kaivataan Oppilaitoksessa on alkamassa työssäoppimisen käytäntöjä kehittävä Top4-projekti (liite 1) Tutkija valitsee projektiin/ tutkimukseen 9 opettajaa eri aloilta (kulttuuri, tekniikka ja liikenne, kauneudenhoito, matkailu, puhdistuspalvelu, kieli-, kulttuuri- ja maahanmuuttajakoulutus)
3/2010	2 Alustava keskustelu ja neuvottelu asiasta kiinnostuneiden osapuolten välillä	<ul style="list-style-type: none"> I Opettajien tapaamisen ohjelma (liite 2) Tutkimusaiheen ja Top4-projektin esittely (liite 1) Luodaan yhteistä tietoperustaa Opettajat aloittavat kokeilujensa suunnittelun Tutkija aloittaa dokumentoinnin wikiin
4/2010	3 Aiemman tutkimuskirjallisuuden etsiminen	<ul style="list-style-type: none"> II Opettajien tapaaminen Top4-projektin toimintasuunnitelma (liite 3) Koonti I Opettajien tapaamisesta Top4-Verkko-ohjauksen kehittäminen (Top4-Verkko-ohjauksen kehittäminen 2010)
5/2010		<ul style="list-style-type: none"> III Opettajien tapaaminen Osallistuminen LAMK:n some-info/koulutukseen
8/2010	4 Ensimmäisessä kohdassa muotoillun ongelman muokkaaminen ja uudelleen määrittäminen	<ul style="list-style-type: none"> IV Opettajien tapaaminen Kooste Some työssäoppimisen ohjauksessa (liite 4) Perehdytään some-palveluihin ja jaetaan kokemuksia Opettajat tarkentavat suunnitelmiaan Tavoitteiden rajaaminen opettajien kokeiluihin
9/2010		<ul style="list-style-type: none"> V Opettajien tapaaminen Perehdytään some-palveluihin ja jaetaan kokemuksia Kokeilujen suunnitelmat: suljetut Facebook-ryhmät, Facebook-sivu, Twitter, pikaviestimet, blogi
8-12/ 2010	5 Tutkimuksen kulun suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> Opettajien sosiaalisen median kokeilujen toteutus
11/2010		<ul style="list-style-type: none"> VI Opettajien tapaaminen Keskustelua kokeiluista ja jatkon suunnittelua
12/2010	6 Tutkimuksen arvioinnin suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> VII Opettajien tapaaminen Arviointikeskustelu ja loppuraportin kirjoittaminen Tutkijan puolistrukturoitu kysely opettajille (liite 5) Projektipäällikkö esittelee uuden projektin
	7 Uuden projektin käynnistäminen	
1/2011	8 Aineiston tulkinta ja projektin arviointi	<ul style="list-style-type: none"> Sisällönanalyysi sosiaalisen median käytöstä ja soveltuvuudesta havainnoinnin, muistiinpanojen ja puolistrukturoidun kyselyn pohjalta Top4-loppuraportti (Top4-loppuraportti 2011)
3/2012		<ul style="list-style-type: none"> Sisällönanalyysi, tulokset ja johtopäätökset (liite 6)

8 TULOKSET

Tutkimuksen tulokset perustuvat tulkintaan tutkimusaineistosta, osallistuvasta havainnoinnista, muistiinpanoista ja opettajille tehdystä kyselystä (liite 5). Tutkimusongelmana on selvittää sosiaalisen median käyttötapoja ja käytön edellytyksiä (s. 8). Tulokset on koottu taulukkoon (liite 6) ja niitä avataan alla. Top4-projektista (Top4-loppuraportti 2011, 5–7) tehdyssä loppuraportissa on kuvattu sosiaalisen median palveluja ja opetuskäyttöä.

8.1 Tulokset opettajien sosiaalisen median käyttötavoista

Kun opettajille alussa esitellään tutkimuksen ja Top4-projektin kehittämistavoitteet (liite 3), he painottavat, että tieto- ja viestintätekniikan ja sosiaalisen median käytön on oltava perusteltua. Käytön on tuotava työssäoppimisen toteuttamiseen jotain lisäarvoa. Sillä ei saa pyrkiä korvaamaan kaikkia kasvokkain tapaamisia, jotka ovat sosiaalisten taitojen oppimisen kannalta välttämättömiä. Toisaalta opettaja, joka on hyödyntänyt sosiaalista mediaa opetuksessaan jo pidemmän aikaa, arvostaa erityisesti sen avoimuutta ja käyttäjäystävällisyyttä. Hän suunnittelee siirtävänsä kaiken verkko-opetusmateriaalinsa sosiaalisen median palveluihin, pois aiemmas- ta oppilaitoksen hallinnoimasta Moodlesta.

Opettajat saavat vapaasti valita sosiaalisen median palvelun kokeiluunsa. Suurin osa päätyy lopulta kokeilemaan Facebook-verkostopalvelua ja suljettua ryhmää. Facebook tiedetään suosituksi opiskelijoiden keskuudessa ja siksi sen opetuskäytön mahdollisuudet kiinnostavat. Sen sijaan kaksi sosiaalisesta mediasta jo kokemusta omaavaa opettajaa valitsee palvelut, joita he ovat jo käyttäneet mutta joista he kaipaavat lisätietoa. Yhden valinta on mikroblogi Twitter. Toinen opettaja haluaa kokeilla useaa rinnakkaista palvelua ja tarjota opiskelijoille myös vaihtoehtoja. Kokeiluun tulevat Blogger-blogi, pikaviestimet Skype ja MSN Messenger mutta myös Twitter ja Facebook-sivu. Toisaalta kaikkein vähiten kokemusta sosiaalisen median käytöstä omaava sekä yksi vain harvoin tapaamisiin ehtinyt opettaja eivät onnistu toteuttamaan suunnitelmaansa käytännössä.

Sosiaalisen median käyttöönotto vaatii opettajalta paljon valmisteluja. Ennen kuin hän pääsee hyödyntämään valitsemaansa palvelua opetuksessa, hän joutuu käyttämään - palvelusta ja ryhmästä riippuen - joko vähän tai runsaasti aikaa opiskelijoiden perehdytykseen. Jotkut opettajista haluavat luoda itselleen erillisen käyttäjätilin opetuskäyttöön Facebook- ja Twitter-palveluihin, vaikka tämä ei palvelun käytön kannalta ole välttämätöntä.

Tutkimus vahvistaa opettajien aiempaa käsitystä, että on vaikea saada aikaiseksi keskustelua avoimella verkkosivulla. Opiskelijat eivät rohkene kommentoida tai kysyä, jos sivu on julkinen ja viesti näkyy siellä pidemmän aikaa. Avoimia verkkosivuja ovat esimerkiksi blogi ja Facebook-sivu. Sen sijaan Twitterissä avoimuus ei näytä haittaavan keskustelua, koska lyhyet viestit eivät jää viestivirtaan vaan katoavat pian uusien tieltä. Kaikki Facebookia kokeilleet opettajat perustavat suljetun ryhmän opiskelijoilleen. Useimmissa ryhmissä keskustellaan vilkkaasti. Opettajat ohjaavat

keskustelua teemoilla, jakavat linkkejä, muistuttavat ja tiedottavat asioista. Opiskelijat hyödyntävät Facebook-ryhmää kysymiseen ja työssäoppimiskokemusten jakamiseen.

Blogin valinnut opettaja kokoaa avoimille verkkosivuille kaiken opetuksessa käytetyn jatkuvasti päivittyvän materiaalinsa kuten tehtävät, linkit ja tiedotteet. Asioita voisi kysyä ja kommentoida suoraan blogiin mutta tätä mahdollisuutta ei juuri käytetä. Opettaja tarjoaa henkilökohtaista ohjausta varten opiskelijoille kaksi vaihtoehtoista pikaviestinpalvelua, Skypea ja MSN Messengerin. Keskustelut käydään joko chatissa tai voip-puheluissa. Antamiensa päivystysaikojen lisäksi opettaja vastaa aina palvelun äärellä ollessaan, opiskelijat näkevät tilapäivityksestä milloin yhteydenotto on mahdollista. Ohjaus on opiskelijan kannalta oikea-aikaista ja nopeaa.

Paljon Twitteriä vapaa-ajalla käyttävä opettaja kokeilee palvelua nyt opetuksessa. Opettajalla on erillinen opettaja-käyttäjätili, jota opiskelijat seuraavat nähdäkseen opettajan viestit viestivirrassaan. Opettaja antaa Twitterissä tehtäviä, jakaa linkkejä, tiedottaa ja kyselee kuulumisia. Kaikki ryhmän viestit löytyvät kun ne merkitään yhdessä sovitulla hastagilla (#). Twitterin käyttö on ajasta ja paikasta riippumatonta erityisesti mobiililaitteilla käytettynä; opettajalla on käytössä henkilökohtainen älypuhelin.

8.2 Tulokset sosiaalisen median käytön edellytyksistä

Tutkimus alkaa vuoden 2010 alussa ja kokeilujen toteuttamiseen on aikaa vuoden loppuun. Kokeilut onnistuvat pääosin hyvin vaikka haasteitakin ilmenee. Huolimatta siitä, että kaikki mukaan lähteneet opettajat sanovat pitävänsä tutkimusaihetta tärkeänä ja kehittämisprojektia kiinnostavana, he eivät ehdi kaikkiin tapaamisiin. Kaksi opettajista ei saa yrityksistä huolimatta vietyä suunnitelmaansa käytäntöön.

Kokeiluissa törmätään myös muihin rajoituksiin suhteessa opettajan suunnitelmiin ja toiveisiin. Opiskelijaryhmästä löytyy usein muutamia, jotka eivät halua käyttää Facebookia, niin käy nytkin. Koska opiskelijaa ei voi pakottaa luomaan tiliä sosiaalisen median palveluun, on opettajan järjestettävä hänelle vaihtoehtoinen toteutustapa (Kalliala & Toikkanen 2012, 64). Opettaja ratkaisee tilanteen luomalla rinnakkaisen keskustelun Moodleen. Joissain palveluissa on niukasti vaihtoehtoja esimerkiksi kielen suhteen. Twitteriä ei voi käyttää suomenkielisenä, joka olisi paras maahanmuuttajille, jotka opiskelevat suomea ja joista osa ei osaa lainkaan englantia. Osa palveluista on myös selainriippuvaisia. Useimmiten palvelut toimivat joiltain osin paremmin esimerkiksi Mozilla Firefox – kuin Internet Explorer –selaimella, joista ainoastaan jälkimmäinen on oppilaitoksen tukema kaikkiin luokkiin ja henkilöstön tietokoneille asennettu selain.

Kaikki opettajat pitävät tutkimuksen ja projektin puitteissa järjestettyjä yhteisiä tapaamisia sekä niissä käytyjä keskusteluja ja kokemusten vaihtoa hyvinä ja hyödyllisinä. Opettajat hyödyntävät toistensa kokemuksia jo tehdessään valintoja kokeiluunsa, esimerkiksi luomalla suljetun Facebook-ryhmän ja erillisen opettaja-käyttäjätilin.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Johtopäätökset opettajien sosiaalisen median käyttötavoista

Johtopäätökset perustuvat tutkimuksen tuloksiin ja vastaavat tutkimusongelmaan (liite 6). Opettajien asenne sosiaaliseen mediaan näyttää olevan innostuksesta huolimatta hyvällä tavalla kriittinen. Trendikkyystään ja kiinnostavuudestaan huolimatta sosiaalisen median opetuskäyttö ei saa olla itsetarkoitus. Se ei saa huonontaa opetuksen laatua esimerkiksi korvaamalla arvokkaiksi koettuja lähitapaamisia. Tehokkain viestintämuoto on edelleen kasvokkain kohtaaminen (Kalliala & Toikkanen 2012, 52). Opettajat ryhtyvät käyttämään sosiaalista mediaa vain, jos se tuo lisäarvoa. Opettajat kaipaavat selkeää ammatillista hyötyä ja konkreettisia esimerkkejä sosiaalisen median opetuskäytöstä (Pohjavirta ym. 2009, 63). Toisaalta sosiaalinen media tarjoaa osaavalle ja innostuneelle opettajalle paljon valinnanmahdollisuuksia ja uudenlaista vapautta, jota ei oppilaitoksen ylläpitämällä järjestelmillä vielä saavuteta.

Pyysin mukaan opettajia, joista useilla tiesin olevan tutkittavasta aiheesta aiempaa kokemusta. Yllättävää silti oli, kuinka hyvää perusosaamista ja rohkeutta uuden kehittäminen opettajalta vaatii. Onnistuminen edellyttää paitsi kiinnostusta myös tinkimätöntä sitoutumista ja toisinaan myös joustamista aikatauluissa hektisen opetuksen arjessa. Osittainen epäonnistuminen suunnitelmien toteuttamisessa osoittaa, että opettajat tarvitsevat sekä henkilökohtaista että yhteisöllistä tukea. Sosiaalinen media kun ei tuo mukanaan vain uusia palveluja vaan kokonaan uuden toimintakulttuurin.

Jos ja kun sosiaalinen media halutaan valjastaa tehokkaasti opetuskäyttöön - kuten Kansallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnitelma (Kansallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnitelma 2010) ja Opetushallitus (Opetushallitus 2012) tulevaisuutta suuntaavat - on sekä opettajilla että opiskelijoilla oltava ensin valmiudet sen käyttöön. Tutkimus osoittaa, että yksittäinen opettaja on ajallisesti mahdollottoman tehtävän edessä yrittäessään opettaa substanssin lisäksi opiskelijoille myös uuden tavan opiskella.

Sosiaalisen median toimintakulttuurille ominaista on avoimuus, osallistuminen ja jakaminen (s. 4–5). Käyttäjälle yleensä ilmaisten palvelujen käyttö on teknisesti helppoa, esimerkiksi blogin kommentointiin pääsee yhdellä hiiren klikkauksella. Vaikeammaksi kirjoittamisen, esimerkiksi julkiseen blogiin, tekee tieto oman tekstin jäämisestä kenen tahansa nähtäville. Kynnys osallistua vain tietylle ryhmälle rajatussa ympäristössä, esimerkiksi suljetussa Facebook-ryhmässä, on jo paljon matalampi. Siellä uskalletaan kysyä ja saada oppimisen kannalta tärkeää palautetta opettajalta mutta myös muilta opiskelijoilta. Sosiaalisen median palvelujen avoimuus tuo uutta vapautta opettajan työhön. Avoimet verkkosivut, kuten blogi, koostavat kaiken visuaalisesti ja sisällöllisesti opettajan haluamalla tavalla. Aineistot voi jättää opiskelijoille käyttöön opintojen päättyttyä.

Pikaviestimet ovat palveluja, jotka mahdollistavat erityisesti nopean ja helpon yhteydenpidon. Opettaja käytti opiskelijoiden ohjaukseen Skypeä, vaikka sen käyttöön on haettava erillinen lupa; Tietohallinto ei suosittele käyttöä tietoturvasyistä. Tärkein valinnan peruste tulisi kuitenkin olla oppimisen edistäminen ja Skype mahdollisti parhaiten joustavan oikea-aikaisen ohjauksen. Toinen tärkeä valinnan peruste on opiskelijälähtöisyys. Jos palvelu on opiskelijoiden keskuudessa tunnettu, kuten Facebook tai Skype, sen käyttöönotto opetukseen on helpompaa. Yksi lupaava mutta opetuksessa vielä vähän käytetty on mikroblogipalvelu Twitter. Pikaviestimen tavoin Twitter tekee yhteydenpidon helpoksi, varsinkin kun käytössä on älypuhelin tai muu mobiilisti käytettävä laite. Vastaanottaja näkee ilmoituksen uudesta viestistä heti, avaa sen sormen hipaisulla ja pääsee kirjoittamaan vastausta.

9.2 Johtopäätökset opettajien sosiaalisen median käytön edellytyksistä

Vaikka opettajille tarjottiin projektista resurssia kehittämistyöhön, he eivät päässeet kaikkiin tapaamisiin. Opettaja asettaa totta kai opetuksen etusijalle ja vaihtoehdot, kuten sijaisjärjestelyt, ovat monesti vaikeita toteuttaa. Ajankäytöllisten haasteiden lisäksi opettaja kohtaa myös oppimisen haasteen kun asia on hänelle uusi. Luovan työn käynnissä pitäminen näyttää kaipaavan resurssien lisäksi asiantuntija- ja vertaistukea, kehitteillä olevan asian jakamista ja yhdessä arviointia. Johto ja esimiehet ovatkin avainasemassa opettajien kehittämistyön edellytysten luomisessa. Pohjavirta ym. (2009, 32) sanovat, että johdon tulisi tukea ja antaa resursseja sosiaalisen median piloteille ja itseorganisoituville oppimisverkostoille.

Sosiaalisen median palvelut eivät ole muuttumattomia mutta ne ovat tulleet jäädäkseen. Hyviä käytäntöjä ja onnistumisen edellytyksiä kannattaa siksi aktiivisesti etsiä ja luoda. Oppilaitoksen yhteisten suositusten tulee olla yksinkertaisia ja perusteltuja, helposti käyttöönotettavia mutta myös ala- ja opettajakohtaisesti sovellettavia. Kallialan ja Toikkasen (2012, 9) mukaan ohjeiden suositeltavista työvälaineistä tulee olla avoinna kaikkien tiedossa niin, että niitä voidaan kommentoida ja kyseenalaistaa, sekä tarvittaessa muuttaa ja kehittää. Tutkimuksen perusteella hyviä käytäntöjä löydetään kun opettajat jakavat kokemuksiaan. Hyvin toimivassa työyhteisössä opettajat tukevat toisiaan tiedoissa ja taidoissa (Kalliala & Toikkasen 2012, 9).

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Kvalitatiivisen tutkimuksen ja erityisesti toimintatutkimuksen luotettavuuden (validiteetin) osoittaminen on ongelmallista. Tutkimuksesta tulisi voida arvioida miten johtopäätökset vastaavat todellisuutta ja käytäntöjä, onko muutosta todella tapahtunut ja ovatko vaikutukset pysyviä. Toimintatutkimuksen merkitys on kuitenkin ennen kaikkea tavoitteenmukaisten muutosten aikaansaamisessa. (Linnansaari 2004, 124.) Kvale (1996) ehdottaa siirtymistä validiteetin (validity) arvioinnista validointiin (validation). Validiteetilla viitataan pysyvään totuuteen tai asioiden tilaan, joita tutkija pyrkii kuvaamaan. Paremmiin toimintatutkimukseen sopivalla validoinnilla tarkoitetaan prosessia, jossa ymmärrys maailmasta muodostuu vähitellen. (Tuomi 2007, 155.)

Luotettavuuden arvioinnissa on olennaista, että tutkimukseen osallistuneet ovat mukana arvioinnissa. Tutkimuksen kesto lisää myös luotettavuutta. Toimintatutkimus ja sen muotoutuminen spiraalimaisesti vähitellen yhdessä tutkijan ja toimijoiden kanssa ovat aikaa vieviä. Muutoksiin sitoutuminen, muutosten pysyvyys ja niiden seurausvaikutukset eivät ole nähtävissä lyhyessä ajassa. (Linnansaari 2004, 124.) Tutkimus kesti reilun vuoden. 2010 aikana kokeilut suunniteltiin ja toteutettiin. Keväällä 2011 opettajat vastasivat kyselyyn (liite 5), jossa he kuvasivat kokeiluaan ja arvioivat oppimistaan, opitun soveltamista ja edelleen kehittämistä. Kaikki kokeilun toteuttaneet opettajat kokivat oppineensa uutta. Aiemmasta osaamistasosta riippuen opettaja uskaltautui joko ensi kertaa kokeilemaan sosiaalista mediaa tai pääsi syventämään osaamistaan palvelun käytöstä. Kaikki aikovat hyödyntää sosiaalista mediaa opetuksessa myös jatkossa.

Tutkimusaineistoa kertyi melko paljon. Yhteiset tapaamiset ja niissä käydyt keskustelut tukivat toimintatutkimuksessa tavoiteltavaa yhteistä oppimisprosessia (Linnansaari 2004, 126). Tutkija ohjasi ja tuki opettajia tavoitteiden saavuttamisessa. Hän kirjasi tapaamisissa tehdyt havainnot muistioiksi ja keräsi taustatietoa koostedokumenteiksi. Tutkijan tulkitsi aineistoa pitkän työkokemuksensa pohjalta. Tulokset ovat samansuuntaisia aiemmista tutkimuksista saatujen tulosten kanssa; sosiaalinen media tarjoaa uusia mahdollisuuksia mutta edellytykset niiden laajempaan hyödyntämiseen ovat vielä vähäiset. Luvuissa 9 ja 10 (s. 16–20) tuloksia on pyritty arvioimaan laajemmasta koulutuksen kehittämisen näkökulmasta.

Myös tutkimusongelma tarkentui tutkimuksen myötä toimintatutkimukselle tyypillisesti. Aiheeseen – muun muassa aiempiin tutkimuksiin – perehdyttäessä ymmärrettiin, että sosiaalisen median opetuskäytössä ollaan vielä alussa. Kattavan eri palveluiden testauksen sijaan useimmat opettajat valitsivat vain yhden, jota lähtivät ensi kertaa kokeilemaan. Samoin laajemman hyvien käytäntöjen oppaan sijaan haettiin ennen kaikkea perusedellytyksiä ja ensimmäisiä käytännön kokemuksia. Itse työskentelytapa – kehittämissyhteistyö opettajien ja asiantuntijoiden kesken – muodostui olennaiseksi osaksi tutkimusta.

Kehittämissyhteistyö jatkui jo syksyllä 2011, kun uusi projekti käynnistyi – toimintatutkimukselle tyypillisten vaiheiden mukaisesti (ks. s. 9). Toteutimme kahden opettajan kanssa toisen hankkeen puitteissa sosiaalisen median opetuskäyttöön perehdyttävän Verpaali-koulutuksen (Verpaali 2011).

10.2 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimuksessa tarkasteltiin yksittäisen opettajan ja hänen opiskelijoidensa välistä yhteydenpitoa työssäoppimisessa. Jatkossa olisi tärkeää saada työssäoppimisen kolmas toimija työpaikkaohjaaja mukaan keskusteluun. Opetushallituksen (2002, 18) mukaan koulutuksen ja työelämän vuorovaikutus työssäoppimisessa tulee tulevaisuudessa entisestään vain tiivistymään. Myös työssäoppimisen määrää voidaan lisätä, kuten on tehty TopLaaja-hankkeen kokeiluissa (TopLaaja 2011). Työssäoppimisen määrän lisääntyessä yhä tärkeämpää on mahdollistaa yhteydenpito kaikkien toimijoiden välillä, esimerkiksi sosiaalista mediaa hyödyntäen. Toisaalta opettajat pohivat, miten kiireiset työpaikkaohjaajat saadaan mukaan sosiaaliseen mediaan ja toisaalta miten heidän mukana olonsa tulee vaikuttamaan keskusteluun.

Eri osapuolten yhteen saattaminen sosiaalisessa mediassa tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia. Kiinnostavaa olisi tutkia paraneeko työssäoppimisen laatu, jos yhteydenpito ja avoimuus lisääntyvät, entä auttaako verkostoituminen opiskelijoita työelämäyhteyksien luomisessa ja työllistymisessä.

10.3 Sosiaalisen median opetuskäytön tulevaisuus

Runsauden pula ja jatkuva muutos on sosiaaliselle medialle ominaista; uusia palveluja tulee tarjolle jatkuvasti, palvelun ulkoasu, toiminnot jopa käyttöehdot voivat muuttua yhdessä yössä, yksi palvelu on nyt suosituin, hetken päästä joku toinen. Tämä on – ihmisestä ja asenteesta riippuen – joko hauskaa ja innostavaa uuden oppimista tai turhauttavaa ja ahdistavaa, kun mikään ei ole pysyvää ja varmaa. Jatkuva muutos tekee palvelukohtaisten ohjeiden teon vaikeaksi. Yksittäisen palvelun käytön opettelusta tulisi pyrkiä perustoimintojen ja periaatteiden, toimintakulttuurin ymmärtämiseen. Lisäksi tarvitaan kokeilua, tiedon haun ja kysymisen taitoja. Sosiaalisessa mediassa jo toimivat vertaisverkostot ovat edelläkävijöitä tulevaisuuden työelämän yhteisöllisessä ja verkostomaisessa työskentelyssä, jota Elinkeinoelämän keskusliitto (2011) Oivallus-loppuraportissa kuvaa.

Keskeneräisten ajatusten esittäminen tai avun tarpeen osoittaminen kysymällä on ollut kulttuurissamme vierasta. Oppimisen kannalta nämä taidot ovat ensiarvoisen tärkeitä ja sosiaalista mediaa käyttäessä myös harjoitettavissa. Ensimmäinen kerta julkaista jotain omaa netissä - esimerkiksi osallistumalla wiki-työskentelyyn tai kirjoittamalla blogiin - on yleensä se vaikein mutta sitten huomio kiinnittyy itse asiaan ja vie mukanaan. Oppimisen kannalta hyödyllistä on, että kaikki verkkoon tehty jää talteen, joten siihen voi palata. Jos sivut ovat julkisia, ne toimivat paitsi opettajan itsensä myös koko oppilaitoksen osaamisen esittelijänä ja markkinoijana. Asiantuntijatyössä verkostoituminen ja verkostoissa toimiminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää.

Sosiaalisen median suosion syy on ennen kaikkea sen käyttäjälähtöisyys. Oppilaitoksen järjestelmiä tulisi voida kehittää tähän suuntaan. Tiedän toiveita esitetyn muun muassa seuraavista: opiskelijoiden pääsy materiaaleihin opintojen päätyttyä tai tauotessa, sisältöjen ja ulkoasun valinta intrassa, kalenterin integrointi henkilökohtaiseen puhelimeen, verkkosivujen kommentointimahdollisuus ja pikaviestimen työkäyttö. Osaa näistä asioista pilotoidaan parhaillaan, joten suunta on jo oikea.

On hyvä muistaa, että ilmaisten sosiaalisen median palveluiden käyttö tuo opettajalle vapauden myötä myös paljon vastuuta. Ongelmatilanteissa ei ole oppilaitoksen tietohallintoa eikä palvelimille päivitettyjä varmuuskopioita tukena. Toisaalta sosiaalisen median laaja käyttäjäkunta varmistaa laatua; huonosti toimivalla palvelulla ei ole kauan käyttäjiä.

Sosiaalisen median opetuskäyttö on vielä paljolti asiasta innostuneiden ja palveluja suvereenisti myös vapaa-ajalla käyttävien opettajien varassa. Palvelujen laajempaan käyttöön ottoon tarvitaan useiden opettajien ja oppilaitoksen asiantuntijoiden yhteistyötä. Opettajat kaipaavat paitsi käytännön esimerkkejä myös yhteisiä pelisääntöjä. Moni koulutuksenjärjestäjä on jo laatinut sosiaalisen median ohjeistusta (esim. Päijät-Hämeen Koulutuskonserni n.d.). Ohjeistusta tulee päivittää ja keskustelua jatkaa. Esiin on noussut muun muassa huoli työ- ja vapaa-ajan sekoittumisesta sosiaalisessa mediassa, paitsi käyttäjäprofiilin myös ajankäytön suhteen.

Erilaiset mobiililaitteet yleistyvät nopeaa vauhtia. Vähitellen ollaan tilanteessa, jossa konsepti 1-to-1 on arkea. Konseptin tavoitteena on, että jokaisella opiskelijalla ja opettajalla on päivittäisessä käytössä jokin internetiin pääsyn ja sosiaalisen median palveluiden käytön mahdollistava laite. Laite voi olla älypuhelin, tablet- tai kannettava tietokone. (Ilona IT 2012.) Kun saamme kaikille mobiiliin - aina mukana olevan henkilökohtaisen laitteen - mahdollistaa Twitter, Skype, Facebook tai joku muu vastaava suosittu palvelu opettajalle joustavan ja oikea-aikaisen yhteydenpidon niin yksittäisen opiskelijan kuin koko opiskelijaryhmän kanssa. Mahdollisuudet ovat siis pian käden ulottuvilla mutta se ei yksin riitä. On luotava toimintaympäristö ja edellytykset, joissa sosiaalisen median opetuskäytön mahdollisuuksia voidaan tietoisesti ja tehokkaasti hyödyntää.

Suunnittelijana olen huomannut, kuinka tärkeää on voimaannuttaa opettajaa vahvistamalla hänen kuvaa itsestään tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön – nyttemmin myös sosiaalisen median – osajana. Uskon tehdyn kehittämissyhteistyön vahvistaneen osallistujien kuvaa itsestään myös oppilaitoksen verkko-opetuksen kehittäjinä. Linnanvuori (2004, 125) sanoo, että oikeanlainen oman itsensä henkinen johtaminen antaa mahdollisuuksia tehokkuuden ja tyytyväisyyden kasvuun työelämässä. Hän toteaa, että oman mielen johtamiseen tähtääviä kehittämistoimenpiteitä on tehty vähän, vaikka itseohjautuvuutta pidetäänkin organisaatioissa tärkeänä.

LÄHTEET

- Elinkeinoelämän keskusliitto. 2011. Oivallus loppuraportti. Viitattu 7.4.2012.
http://ek.multiedition.fi/oivallus/fi/liitetiedostot/Oivallus_loppuraportti_web.pdf
- Erkkola, J. 2008. Sosiaalisen median käsitteestä. Taideteollinen korkeakoulu. Lopputyö. Viitattu 6.5.2010. http://erkkola.net/sosmed_kasite_erkkola.pdf
- Ilona IT. 1:1 ohjelma kouluille ja kunnille. Verkkosivusto Viitattu 1.4.2012
<http://www.ilonait.fi/one-to-one.html>
- Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Finn Lectura.
- Kansallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnitelma 2010. Viitattu 1.4.2012
[http://www.arjentietoyhteiskunta.fi/files/313/TVT_opetuskayton_suunnitelma_011210_\(2\).pdf](http://www.arjentietoyhteiskunta.fi/files/313/TVT_opetuskayton_suunnitelma_011210_(2).pdf)
- Korpi, T. 2010. Älä keskeytä mua! Markkinointi sosiaalisessa mediassa. Tampere: Werkkommerz
- Linnansaari, H. 2004. Toimintatutkimus – tutkimus muutoksen palvelussa. Teoksessa Kansanen, P. & Uusikylä, K. (toim.) Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. Jyväskylä: PS-kustannus, 113–132.
- Matikainen, J. 2011. 1 Yleisöjen sukupolvet – vastaanottajista tuottajiin? Teoksessa Matikainen, J. (toim.) Muuttuvat mediat – haasteelliset sukupolvet. Helsinki: Kopijyvä Oy, 14–32.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- Noppiari, E. & Uusitalo, N. 2011. Kavereita verkossa ja sen ulkopuolella. Näkökulmia nuorten verkkoyhteisöllisyyteen. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Juvenes Print, 140–166.
- Opetushallitus. 2002. Työssäoppimisen opas koulutuksen järjestäjille. Viitattu 25.3.2012.
http://www.oph.fi/download/49230_tyossaoppimisen_opas_koulutuksen_jarjestajille.pdf
- Opetushallitus. 2006. Eläköön opetussuunnitelma II. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Opetushallitus. 2008. Opiskelijan arvioinnin hyviä käytäntöjä. Viitattu 25.3.2012
http://www.oph.fi/download/46585_opiskelijan_arvioinnin_hyvia_kaytantoja.pdf
- Opetushallitus. 2012. Sosiaalisen median opetuskäytön suositukset. Viitattu 25.3.2012
http://www.oph.fi/download/140104_sosiaalisen_median_opetuskayton_suosituks.pdf
- Pohjavirta, H., Sundström-Pullinen, M. & Wickman-Viitala, T. Sosiaalisen median käyttö opetuksessa – kokemuksia opettajien ja opiskelijoiden valmiuksista. Kehittämis-

hankeraportti. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 7.4.2012
<http://publications.theseus.fi/handle/10024/8033>

Päijät-Hämeen Koulutuskeskustietokeskus n.d. Sosiaalisen median ohjeistus. Verkkosivu.
Viitattu 7.4.2012. <http://www.phkk.fi/viestinta/some.html>

Salavuo, M. 2010. Käsitelmäritelyä sosiaalisesta mediasta. Verkkosivusto. Viitattu
30.7.2011 <http://miikkasalavuo.fi/2010/04/12/kasitemaarittelya-sosiaalisesta-mediasta/>

Sometu – sosiaalinen media opetuksen tukena n.d. Verkkoyhteisö. Viitattu 31.3.2012
<http://sometu.ning.com/>

Sosiaalisen median sanasto (TSK 40). Sanastokeskus 2010. Viitattu 2.4.2012
http://www.tsk.fi/tsk/sosiaalisen_medan_sanasto_tsk_40-513.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieto- ja viestintätekniikan käyttö. 2010.
ISSN=1799-3504. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 1.4.2012
http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieto- ja viestintätekniikan käyttö. 2011.
ISSN=1799-3504. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 1.4.2012
<http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/index.html>

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työ-
tapoja. Rauma: West-Point Oy.

Tablet-laitteet opetuksessa. Facebook-ryhmä. Viitattu 31.3.2012
<https://www.facebook.com/groups/294806730537020/>

Tieto- ja viestintätekniikka opetuksessa / ICT in Education n.d. Facebook-ryhmä.
Viitattu 31.3.2012 <https://www.facebook.com/groups/237930856866/>

Top4-loppuraportti. 2011. Koulutuskeskus Salpaus. Viitattu 25.3.2012
http://salpro.salpaus.fi/toplaaja/top4_loppuraportti_23helmi2011.pdf (5–7)

Top4-Verkko-ohjauksen kehittäminen. 2010. Google Docs esitys. Viitattu 2.4.2012
<http://bit.ly/H9WdFZ>

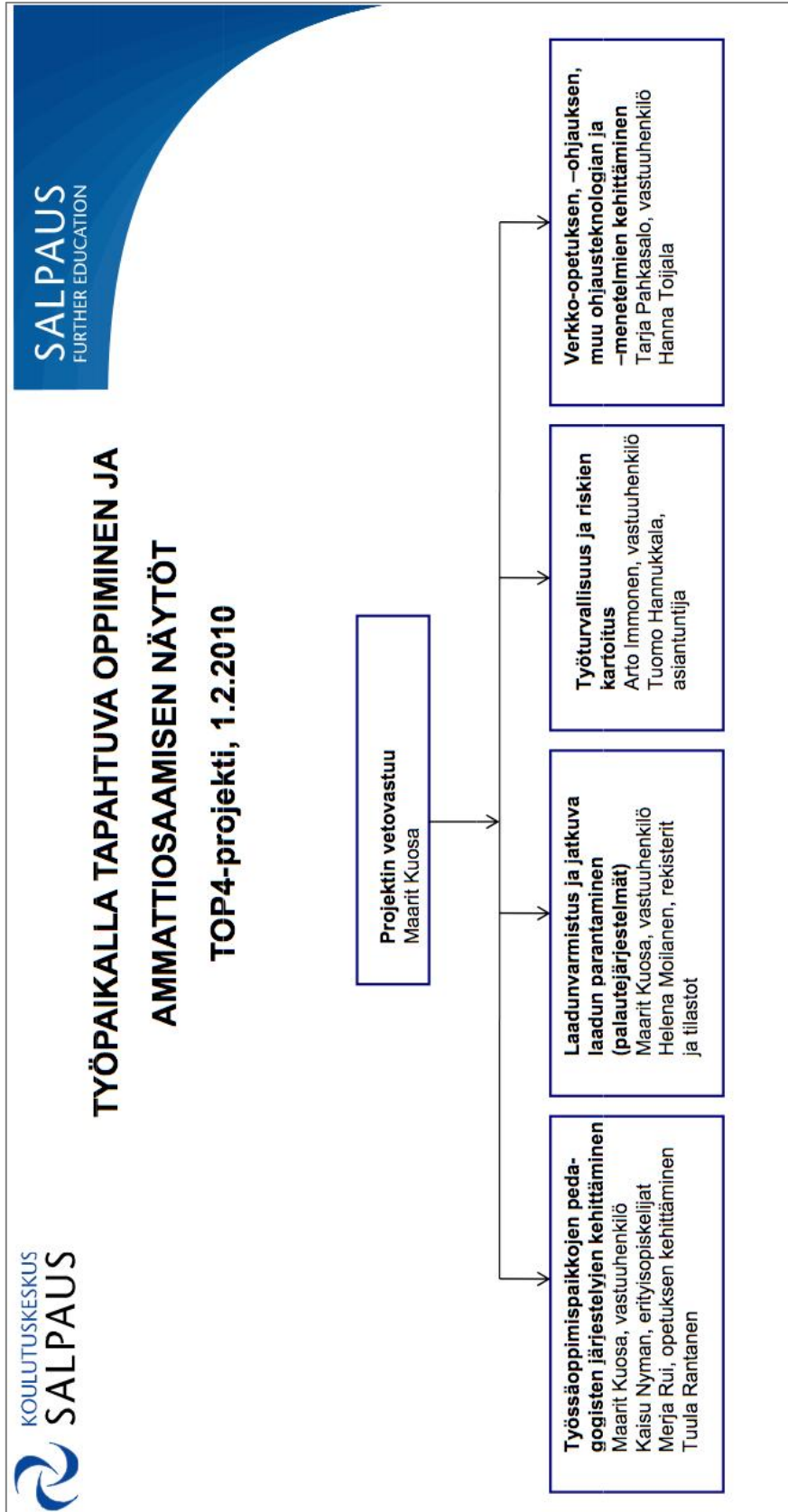
TopLaaja. 2011. Purot.net-wiki. Viitattu 10.4.2012. <http://toplaaja.purot.net>

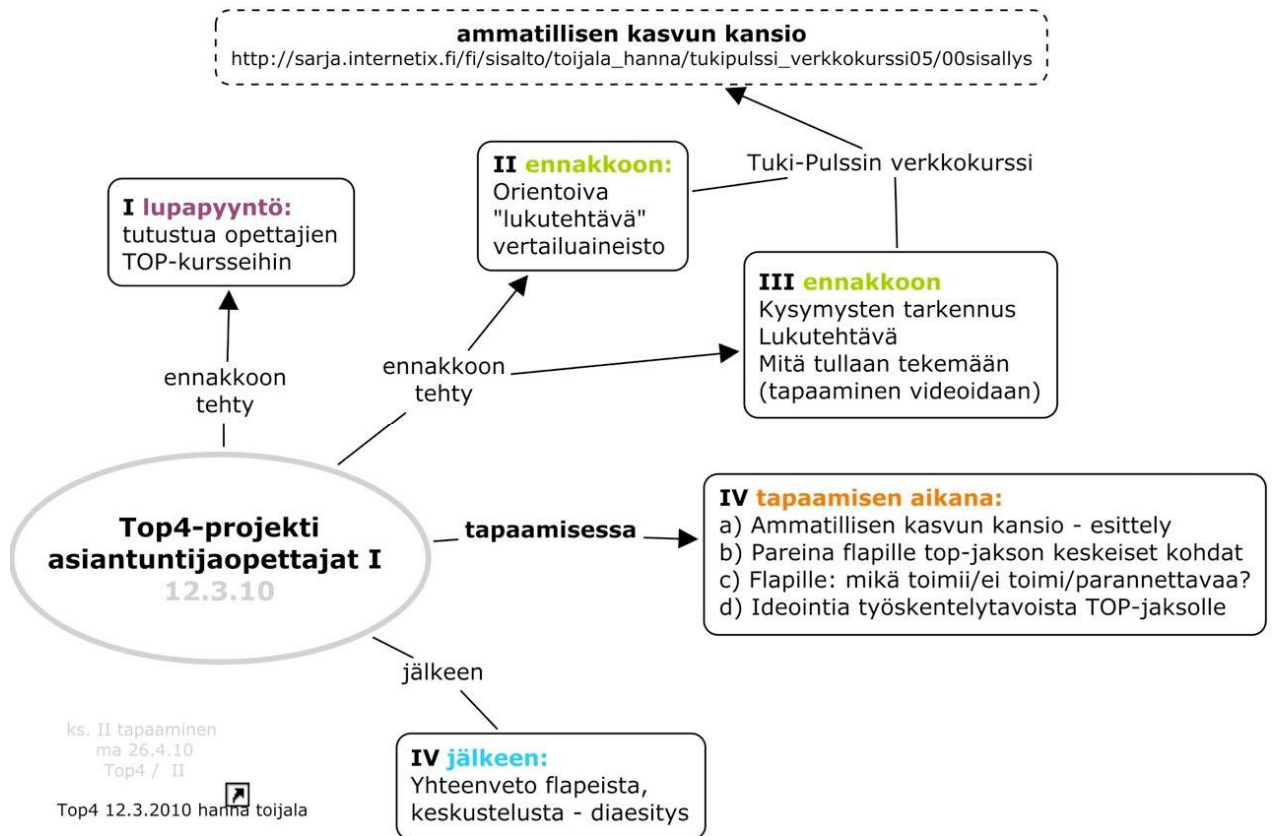
Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä:
Gummerus, 156.

Verpaali. 2011. Opi ja opeta uudella tavalla verkossa. Blogger-blogi. Viitattu 10.4.2012
<http://verpaali.blogspot.com>

Vinkkiverkko n.d. Verkkoyhteisö. Viitattu 6.4.2012. <http://vinkkiverkko.ning.com>
http://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalinen_media

Wikipedia n.d. Verkkosanakirja. Viitattu 30.7.2011
http://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalinen_media

3.2.2010

Työpaikalla tapahtuva oppiminen ja ammattosaamisen näytöt (valtionavustus päätös; 238/422/2009)
TOIMINTASUUNNITELMA

Tavoite	Toimenpiteet	Toimenpiteillä syntyvät tulokset	Toteutuma	Aikataulu	Vastuutahot
Verkko-opetuksen – ohjauksen ja muun ohjausteknologian ja menetelmien kehittäminen	Kartoitus aiemmin tehdystä - koolut (Elsa, netti, hankkeet, muut oppilaitokset...)	Vertaisoppiminen			Tarja Pahkasalo Hanna Toijala
Kootaan olemassa olevat ja suunnitella olevat hyvät työssäoppimisen ohjauksessa käytetyt toimintatavat. Rakennetaan saatujen kokemusten pohjalta yhteiset suositeltavat eri koulutusaloille sovellettavissa olevat toimintamallit työpaikalla tapahtuvan oppimisen toteuttamiseen.	Asiantuntijaopettajat - henkilöiden etsintä - ennakkoitehtävä, valmistautuminen - kutsut ja ope-tapaaminen (3 x 2t) Mallintaminen - ideat - kokoaminen - testaus ks. opettajat		Hyvät käytännöt ja mallit ja jaikautus	Kevät 2010 Syksy 2010	Tarja Pahkasalo Hanna Toijala ja asiantuntija- opettajat

Sosiaalinen media työssäoppimisen ohjauksessa - opettajien kokemuksia työvälineiden käytöstä (päättötöyn, tutkimuksen työnimi) 15.8.2010					
KESKUSTELUN AIHEITA?	ENNEN TOP:ia	TOP:n AIKANA	TOP:n JÄLKEEN	TYÖ-VÄLINEITÄ	TOIMIJAT
					opettaja(t) opiskelija(t) opiskelijaryhmä(t) <i>top-ohjaaja</i> (ei tarkastelussa)
TOP:n TAVOITTEET	Tavoitteiden suunnittelu (ops + hops) Avaintaidot! Työpaikan resurssit	Tavoitteiden toteutumisen seuranta	Tavoitteiden toteutumisen arviointi / uusien tavoitteiden hahmottaminen	SOME (muut)	Ops (yhteiset tavoitteet) Hops (opiskelija-kohtaiset) Työpaikan resurssit
NÄYTTÖ	Alustava (aos-)näyttö (-suunnitelma)	(aos-)näyttö (suunnitelma) toteutus	(aos-)näyttö (suunnitelman) toteutuksen arviointi	SOME (muut)	Työpaikan resurssit Hops (opiskelija-kohtaiset) Ops (yhteiset tavoitteet)
OPPIMINEN TOP:ssa	Opiskelijan lähtötason arviointi	Opettajan (ohjaajan) jatkuva palaute Itsearviointi Vertaisoppiminen	Kokemusten jakaminen	SOME (muut)	Ohjaaminen oppimisen reflektointiin, Itsearviointiin Avaintaitojen ja työelämän pelisääntöjen oppiminen
OSAAMINEN	CV, työelämän pelisäännöt	Oppimisen varmistaminen	Arviointi-keskustelu ja arvosana	SOME (muut)	Tavoitteiden toteutumisen varmistaminen
MATERIAALIT	Valmennus-paketti, muistilista, asiakirjat (Paikki, netti)	Valmennus-paketti, muistilista, asiakirjat (Pakki)	(Tehdyn, dokumentoidun hyödyntäminen mm. arvioinnissa)	SOME (muut)	Valmennus-paketin mm. sähköisen muistilistan käyttö varmistamiseen
TYÖSSÄ-OPPIMIS-PAIKKA	Etsintä, haku, sopimukset, top-ohjaaja (rekisteri)	Perehtyminen Yhteistyö top-ohjaajan kanssa	Palaute Työpaikka-rekisterin päivittäminen	SOME (muut)	Yhteydenpito (yhteistyö-muotojen kehittäminen)
<p>Sosiaalinen media työssäoppimisen ohjauksessa voi tuoda lisäarvoa seuraaviin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laadun varmistaminen; yhteydenpidon ja läpinäkyvyyden lisääminen, oppimisen ja tavoitteiden toteutumisen varmistaminen (asioista puhuminen ja niiden esiin nostaminen, motivointi, rohkaisu) • Ryhmän/vertaisten/verkoston hyödyntäminen, vertaisoppiminen ja -arviointi, ryhmähenki • Avaintaitojen oppiminen (esim. vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu-, tieto- ja viestintätekniiset taidot) • Ohjausajan tehokkuus/säästäminen; koko ryhmän seuraaminen yhdestä paikasta yhdellä kertaa <p>Haasteita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opettajan rooli keskustelujen ohjaajana, (esim. ohjaavat kysymykset, keskusteluteemat, aikataulu?) • Reflektointiin ja itsearviointiin opettaminen ja niiden oppiminen • Verkkokeskustelun etiketti ja pelisäännöt sovittava – avoimuus / yksityisyys • Yhteys työpaikkaohjaajaan; asioiden vieni työpaikka-ohjaajalle tarpeen mukaan 					

Sosiaalisen median työvälineitä – opettajien alustavasti testattavaksi valitsemia

Verkkoyhteisöpalvelut

- esim. **Facebook** (muita IRC-galleria, MySpace)
- avoin tai suljettu ryhmä
- sisältää monia toimintoja:
 - o verkkokeskustelu; viestien lähettäminen ryhmälle (ei-reaaliaikainen kirjoitettujen viestien vaihto), voivat sisältää linkkejä, kuvia, videoita, pikkupelejä
 - o yksityisviestien lähettämisen mahdollisuus (ei-reaaliaikainen viestien vaihto)
 - o Facebook Chat (reaaliaikainen viestien vaihto paikalla olijoiden kanssa)
 - o yhteys sähköpostiin ja mobiililaitteisiin (älypuhelin, kämmentietokone)
 - o tehty dokumentoituu ja historia jää talteen (tekijä voi poistaa!)

Pikaviestimet

- esim. **Skype**
- yleensä käytetään kahdenkeskiseen viestintään
- sisältää muita toimintoja:
 - o reaaliaikaiset puhelut (kuulokemikillä)
 - o kahdenkeskiset - ja ryhmäpuhelut
 - o chat (reaaliaikainen viestien vaihto paikalla olijoiden kanssa)
 - o yksityisviestien lähettämisen mahdollisuus (ei-reaaliaikainen viestien vaihto)
 - o historia jää talteen (puhelujen ajankohta ja kesto; puhelut nauhoitettavissa)

Mikrobloggauspalvelu

- esim. **Twitter**
 - o 140 merkin mittaisten viestien lähettäminen
 - o viestit näkee kaikki henkilön seuraajiksi halunneet ja ryhtyneet; "interaktiivinen keskusteluareena"
 - o "uniikki yhdistelmä blogeja ja keskustelukanavia, sähköpostia ja pikaviestimiä"
 - o yksityisviestien lähettämisen mahdollisuus (ei-reaaliaikainen viestien vaihto)
 - o käyttö mobiililaitteilla (älypuhelin, kämmentietokone)
 - o yksinkertainen, helppokäyttöinen, ajantasainen – tämän hetken tietoa
 - o historia jää talteen; haettavissa

Muita mahdollisia ja hyödyllisiä SoMe-työvälineitä

Blogit esim. WordPress, Blogger

Kirjanmerkit esim. Diigo

Miellekartat esim. FreeMind, CmapTools

Personoitu oppimisympäristö (PLE) esim. iGoogle

RSS-syötteenlukijat esim. Google Reader

Verkkokokous/-neuvottelu esim. Adobe Connect (ACP)

Verkkoyhteistyö esim. Wiki, GoogleDocs

Virtuaalimaailmat esim. SecondLife

Perinteisiä verkko-opetuksen työvälineitä

Verkko-oppimisalusta

- esim. **Elsa Moodle**
- sisältää monia toimintoja:
 - o verkkokeskustelu; viestien lähettäminen ryhmälle (ei-reaaliaikainen viestien vaihto), voi sisältää linkkejä ja kuvia liitteenä
 - o yksityisviestien lähettämisen mahdollisuus (ei-reaaliaikainen viestien vaihto)
 - o henkilökohtainen päiväkirja, tiedostojen palautus, sanasto, wiki, chat...
 - o yhteys sähköpostiin ja mobiililaitteisiin (älypuhelin, kämmentietokone)
 - o tehty dokumentoituu ja historia jää talteen (tekijä voi poistaa!)

Muut Puhelin, sähköposti

Lisätietoa esim.

Yle <http://socialwebtoolsyle.posterous.com/sosiaalisen-median-tyokaluja-taydenna-listaa>

TSK-sanasto http://www.tsk.fi/tsk/sosiaalisen_median_sanasto_tsk_40-513.html

Top4 / case -kuvaus

Nimi ja päiväys

1. (alkuperäinen) Idea lyhyesti

(miten sosiaalisen median välineillä on ollut tarkoitus tukea, auttaa, helpottaa tai antaa muuta lisäarvoa työssäoppimisen / työssä oppimisen ohjaukseen – oma tavoitteesi?)

2. Milloin ja miten toteutettiin?

(mitä sosiaalisen median välineitä käytettiin ja millä tavoin, käytettiinkö välinettä koko prosessin ajan – suunnittelusta, perehdyttämisestä arviointiin vai vain jossakin prosessin osassa?)

3. Keitä oli mukana?

(ketkä kaikki käyttivät sosiaalisen median välineitä)

4. Mikä meni hyvin?

(miten sosiaalisen median välineiden käyttö onnistui - kuten suunniteltu ja/tai jollain muulla tavoin)

5. Mikä ei niin hyvin?

(mitä ongelmia ilmeni sosiaalisen median välineiden käytössä suhteessa suunnitelmiin/jollain muulla tavoin)

6. Mitä opin?

(mitä opin sosiaalisen median välineiden käytöstä työssäoppimisen / työssä oppimisen ohjauksen suhteen - mitä muuta opin)

7. Mitä vien käytäntöön ja minkä hyvän käytännön haluaisin jakaa muille?

(mitä sosiaalisen median välineitä, ja millä tavoin, voin niitä jatkossa käyttää erityisesti työssäoppimisen / työssä oppimisen ohjauksessa)

8. Lisätietoa toteutuksesta

(esim. blogi, facebook-ryhmä, osoite tai kuvakaappaus..)

Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset:

1. Millä tavalla opettaja valitsemaansa sosiaalisen median palvelua työssäoppimisen aikaisessa yhteydenpidossa käyttää?		
	Tulokset	Johtopäätökset
1)	Heti alussa esitetään tarve perustella somen käyttö: mihin tuo lisäarvoa, milloin f-2-f paras tapa	Some ei saa olla itsetarkoituksellinen; lisäarvoa ja hyötyä
2)	Halu käyttää pelkkää somea (moodlen tilalla, eroon talon/thyn hallinnoinnista)	Opettajan halu joustavuuteen (ope/opiskelijat)
3)	Facebook-ryhmä kuuden valinta (9:stä) jollain tapaa kokeiluun	Nyt Facebook IN, ensi vuonna? Suositustenkin muututtava
4)	Kokeneimmat ottivat kokeiluun heitä kiinnostavan ja lisätietoa kaipaavan: Twitter, Skype, Blogi	Uuden kehittämistyö vaatii perusosaamista, rohkeutta
5)	Vähiten kokemusta omaava (1) ja poissa tapaamisista ollut (1) tekee suunnitelmia mutta ei onnistu toteuttamaan niitä käytännössä	Tarve henkilökohtaiseen ja vertaistukeen; toimintakulttuurin muutos
6)	Alkuperehdytys vielä opiskelijoille välttämätön (riippuu myös ryhmästä)	Jos laajempaan käyttöön, perusvalmiudet kaikille
7)	Kolme luo ope-tilin: Facebook (2) ja Twitter (1) vaikka esim. fb-ryhmässä ei tarvi olla fb-kavereita	Opettaja(kin) haluaa pitää erillään vapaa-ajan ja työn
8)	Keskustelu avoimella julkisella verkkosivulla (avoin Fb-sivu/ryhmä/blogi) ei onnistu helposti paitsi Twitterissä joka on kuin chat	Yhteisölliseen avoimeen toimintatapaan matkaa (epävarmuus, avoimuus, kysyminen, dialogi)
9)	Facebook-suljettu ryhmä opiskelijaryhmälle. Kokemusten jakaminen, mahdollistetaan vertaisoppiminen. Ope ohjaa teemoilla keskustelua ja jakaa ajankohtaisia linkkejä	Some: oppimisprosessi näkyväksi, mahdollistaa yhteisöllisen työskentelyn, ohjauksen ja palautteen
10)	Blogi avoin, open kokoama ja päivittyvä opetussisältö. Visuaalisesti käyttäjäystävällinen; ei kirjautumista, palattava. Opiskelijoilla mahdollisuus osallistua kommentilla; ei käytetä	Blogi opelle/opiskelijalle kooste, päivitys, visuaalisuus, hallinta, avoin, markkinointi, verkostoituminen (salasana-suojattu blogi, chat/Twitter)
11)	Pikaviestimien (Skype/Messenger) chat/puheluissa etäohjaus oikea-aikaista, nopeaa, joustavaa. Ope ohjausajan lisäksi aina kun paikalla, tilapäivitys näkyy	Somen käytössä haettava opiskelijalle toimivat/tutut ratkaisut (Tietohallinto; Skype)
12)	Twitterissä erillinen ope-tili opiskelijoiden seurattavaksi ja yhteinen #. Sopii moneen: Etäohjauksessa esim. ope muistuttaa tehtävistä. Yhteisöllinen työskentely; luokka ja etäosallistuja. Ajankohtaisen materiaalin jakaminen opiskelijoille. Eryteisesti mobiilisti joustavaa ja nopeaa	Twitter olisi hyvä mutta käyttö vierasta; harjoitusta tarvitaan - opettaja tarvitsee lisäksi mobiiliin laitteen

2. Mitä edellytyksiä sosiaalisen median käytölle on yhteydenpidon välineenä työssäoppimisessa?		
	Tulokset	Johtopäätökset
13)	Osa ei ehtinyt juuri lainkaan tapaamisiin, kukaan ei ehtinyt kaikkiin. Tapaamisia yhteensä 7	Kehittämistyö tarvitsee johdon tuen, resurssia
14)	Kaksi ei saanut toteutettua kokeilusuunnitelmaansa käytännössä	Opet tarvitsevat henkilökohtaista ja vertaistukea; toimintakulttuurin muutos
15)	Opiskelijoilta puuttuu somen opiskelu- ja työskentelytaidot ja moni tarvitsee alkuperehdytyksen	Jotta somen opetuskäyttö laajenisi oltava perehdytys opiskelijoille
16)	Palvelun kieliversiot voivat rajoittaa opetuskäyttöä, esim. maahanmuuttajaopiskelijoille englanti ongelmallinen	palvelun valinnassa huomioitava kohderyhmä ja open tarpeet; ei yhtä tapaa. (kieli)
17)	Ongelmia esiintyi somen käytössä IE-selaimessa, joka on oppilaitoksen oletusselain	somen joustavaan käyttöön tarvitaan yhteistyötä Tietohallinnon kanssa
18)	Opettajat pitivät kokemusten jakamista hyvänä ja osasivat hyödyntää vertaistukea	yhteinen kehittämistyö (opet, suunnittelijat) hyödyllistä jotta opetuksen arkeen toimivia ratkaisuja
		Palveluista tehtävä valintaa/suosituksia (ei liian montaa käyttöön) ja valittuihin perehdytys kaikille

Opettajien suunnitelmat kokeiluista ja niiden toteutuminen

Ope	Kokeiluun valittu sosiaalisen median palvelu / muu*	suunnitelma	toteutus
a	Skype/Messenger, Blogger-blogi, Facebook-sivu, Twitter	ok	ok
b	Twitter	ok	ok
c	Facebook-ryhmä (suljettu)	ok	ok
d	Facebook-ryhmä (suljettu)	ok	ok
e	Facebook-ryhmä (suljettu)	ok	ok
f	Facebook-ryhmä (suljettu)	ok	ok
g	Facebook-ryhmä (suljettu)	ok	-
h	Vaihtoehtoisia ideoita (esim. Facebook-ryhmä)	-	-
i	* Yhteisen Moodle-kurssin kehittäminen	ok*	ok*
Yht 9		8	7